СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXXI. | Число 202. | Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 30. серпня, 1923. | VOL. XXXI. | No. 202. | Jersey City, N. J., Thursday, August 30, 1923. | THREE CENTS

ПИНШО ВІДБУВАЄ ТАЙНІ КОНФЕРЕНЦІЇ З ОБОМА СТОРОНАМИ ВУГЛЕВОГО ПРОМИСЛУ

ГАРИСБУРГ, Па., 28. серпня. — Пенсилвенійський стейтовий губернатор Пиншов відбув нині осібні конференції з представниками властителів твердого вугля та представниками майнерів, щоби довідатися від них становище в справі нового контракту.

Перед кождою конференцією губернатор зобовязав усіх учасників до захования повної тайности нарад та до не видавання ніякої подробиці з них до публичного відома. З огляду на те, що учасники переговорів з обома сторонами справді тайну заховали, часописи не могли довідатися нічого про перебіг сих вступних нарад. Через те теж стали кружляти про наради найріжнійші, часто дуже дивні чутки.

Піншо заповів, що завтра буде він уже мати свою пропозицію для обох сторін готову.

ЦІКАВА ПРОПОЗИЦІЯ СПЛАТИ ВОЄННИХ ДОВГІВ

ФАРГО, Норт Дакота, 28. серпня. — На відбуваючійся тут конвенції фармерських банків з шістьох довколичних стейтів предложив один банкир внесеннє, щоби уряд Злучених Держав предложив бувшим своїм союзникам такий плян сплачування воєнного довгу: аліянти малиби купувати рільничі продукти (збіже, тощо) в американських фармерів, а кожда ціна закупна, заплачена за се збіже малаби бути почислена на рахунок довгу, який дана держава має заплатити Злученим Державам.

ДЛЯ АГІТАЦІЇ ЗА СВІТОВИМ СУДОМ

НЮ ЙОРК, 28. серпня. — Федеральна Рада Церков Христа в Америці видала заклик до своїх 120,000 проповідників, щоби вони призначили тиждень від 5. до 11. падолиста на тиждень світового суду, в якому малиб всі проповідувати про значіннє співділання Злучених Держав з другими державами світа.

ЗА ПІДВИШКУ ЗАПЛАТИ

НЮ ЙОРК, 28. серпня. — Юнія візників зажадала від підприємців підвисшення робітничої заплати візників о 5 долярів на тиждень. Товариство підприємців зробило юнії свою пропозицію, після котрої воно годиться підвисшити заплату робітників о 3 доляри в тиждень.

ВСЕ ЩЕ ШУКАЮТЬ ВИКОПАНОГО СКАРБУ

ВАШІНГТОН, 28. серпня. — Федеральні агенти уряду опікуна над чужинецьким добром ще далі пошукують викопаного мерилендським фармером Гавзером золотого скарбу, який має бути частиною маєтку, який закопав американський військовий дезертир Бергдол.

Федеральні урядники не вірують сестрі Гавзера, котра каже, що ціла чутка про викопаний скарб був собі простий жарт.

ДИВНИЙ ЗЕЛІЗНИЧИЙ ВИПАДОК

МЕТОВАН, Ню Джерзі, 28. серпня. — Тут вискочив зі шин поспішний поїзд Пенсилвенійської Зелізниці. З невідомої досі причини машина та три їдучі за нею вози вискочили зі шин та пігнали тором яких сто стіп, поки машина не звалилася на бік. Хоча поїзд ще був в досить скорім руху, мимо сього на поїзді ніхто не потерпів найменчого ушкодження, ба навіть не збилася ні одна шиба.

ВІДКРИТТЄ НОВИХ ПОКЛАДІВ ЗОЛОТА НА АЛЯСЦІ

АНКОРЕДЖ, Аласка, 28. серпня. — Аласканські Індіяни відкрили над рікою Токлатом, яких 60 миль від алясканської зелізниці, поклади золота. Ходять чутки, що поклади такі богаті, що відкривці могли добути по 4 доляри з кождої ринки. Через те в сю околицю рушила справдішна повінь пошукувачів золота з Ненани, Гілі та других місцевостий, положених в середині краю.

ВИНАХОДЧИК ЛІКУ НА ЦУКРОВУ НЕДУГУ ДІСТАВ НАЙВИСШЕ ОБЕЗПЕЧЕННЄ В СВІТІ

ТОРОНТО, Канада, 28. серпня. — Др. Ф. Ґ. Бентинґ, котрий добув собі світову славу відкряттем ліку на біябетіс (цукрову недугу), обезпечив своє життє на пять міліонів долярів.

Заплату річної вкладки за сю асекурацію, яка очевидно мусить бути відповідно висока, забезпечує Ракефелерівський інститут.

В той спосіб се буде вже другий публичний дарунок для винаходчика інсуліни (так називають сей лік в медицині), бо недавно тому канадийський уряд поробив заходи, щоби др. Бентинґ діставав від канадийського скарбу 7,500 долярів річної пенсії.

ЩЕ ПОЛЬСЬКА ПОЗИЧКА

НЮ ЙОРК, 28. серпня. — Урядники банкирської фірми Дж. П. Моргана та Спілки заперечили нині вийшовші з Варшави чутки про те, що ся фірма має дати польській державі позичку на суму 100 міліонів долярів.

Урядники говорили, що їм нічого не відомо про таку позичку, хоч про неї кружляють по газетах найріжнійші чутки. Вони кажуть, що вони певно зналиби, якби так Польща мала дістати таку поважну суму, та якби ся сума мала бути видана в долярах.

Урядники сього банку не знали теж нічого про якусь позичку Ромунії, хоча сі чутки кружляють уперто вже 4 роки. Банкир Стовсбері, один зі спільників фірми, котрий мав бути в Польщі та Ромунії на переговорах в справі позички, таких переговорів не провадив.

ПРОТЕСТАЦІЙНЕ ВІЧЕ В СПРАВІ АРЕШТУ МИТРОП. СПРАВІ АРЕШТУ МИТР. ШЕПТИЦЬКОГО.

Як пише „Америка", на вістку про арештованне митрополита Шептицького, філядельфійська громада в неділю дня 26. серпня зійшлася за почином Ліги Горожан Українського Походження на протестаційне віче.

Віче відбулося в Українській Гали, на Норт Френклин стріт. Предсідателем віча був д. Т. Грицей, секретарював д. Павло Дубас, промовляв о. М. Кінаш. Віче винесло однодушні резолюції з протестом проти арештованне та вислало їх до президента Кулиджа, та Риму та до американського амбасадора в Варшаві.

Філядельфійські ґазети подали широкі звіти про віче та повний текст резолюцій.

10,000 НОВИХ ІМІҐРАНТІВ ЇДЕ НА МОРЮ ДО АМЕРИКИ

На основі звітів ріжних корабельних підприємств подають рахунок, що в сю суботу приїджає до Бостону та Ню Йорку 17 кораблів на котрих їде не менче як 10,000 нових іміґрантів. Повна ліста викавувала число сих іміґрантів на 17.155.

НОВИЙ ТУРЕЦЬКИЙ УРЯД ПРО СВОЇ ЗАВДАННЯ.

Новий турецький уряд. на котрого чолі станув як премієр Фет Бей, подав до публичного відома. що він вважає своїм обовязком перетеденнє фінансових реформ та поставленнє цілої держави на тверді економічні основи. Другим наміром є винищеннем бандитизму в краю, котрий був викликаний довгою війною та через котрий декотрі околиці стали небезпечними для подорожних та мешканців.

ПОМЕР НАЙБОГАТШИЙ ВОЛОДАР ІНДІЇ.

В голяндськім місті Флушінгу помер сими днями Магараджа Ґеквар, володар напів самостійної індійської країни Барода, котрого вважали найбогатшим володарем в Індії.

1911. році він наробив богато шуму, появивмися на англійському дворі в Індії без приписаного одіння та поводячися без церемонії в присутности англійського короля. Треба його було відтак примушувати перепрошувати короля.

„УКРАЇНІЗАЦІЯ ВЕЛИКОЇ УКРАЇНИ.

До польської „Ґазети Львовскої" пишуть із совітсько-польськоог погранича під датою 3 липня:

З Харкова доносять, що в цїли переведення в життя заповідженого нового „національного курсу" на просторі України, зміряючого — позірно — до цілковитої „українізації" державних і суспільно-освітних інституцій, затверджено виказ 20 вищих шкіл, положених в ріжних місцевостях України (Харкові, Київі, Одессі і и.) які мають бути негайно українізовані. Усі виклади як також ціла програма науки в тих заведеннях буде від тепер вдібуватися в українській мові, яка має обовязувати в усіх офіціяльних звідомленнях, донесеннях. поданнях і т. п. Заходи в напрямі українізації піднято також в области українського судівництва.

ЯК КОМІСАРІ ДБАЮТЬ ЗА РІЛЬНИЦТВО.

Пише якийсь селянин у большевицькій ґазеті:

На залізниці появилися об'яви. з яких наші робітники довідалися, що в Путилівці існує агрослужба, котра має ріжні породи кріликві. Було б добре. як би цих кріликів узяли собі робітники на дуже вигідних умовах. Група робітників, перейшовши через усі приписані інстанції, прийшла в ту „агрослужбу" за кріликами. Але скоро розчарувалася.

— Немає завідуючого, пішов ловити рибку, — відповів сторож агрослужби. — але можете поглянути, що там у нас є.

Увійшовши туди, робітники побачилипів-живих кріликів, а деякі й неживих. Довелося повернутись із нічим. Цікаво тільки,. чи багато таких дурнів було в тій агрослужбі? І чому обманювати робітників та забірати в них дорогий час?

АЗІЯТИ.

Український часопис в Празі „Соціялістичну Думку" повідомляють із Катеринославщини:

„Для боротьби з повстанським рухом заведено так званий „институт отвечиков". Ім влада ставить такі умови: Загине один совітський діяч, то за нього платять головою 10 закладників. Цими закладниками повні льохи нашого города..."

НА КАТЕРИНОСЛАВЩИНІ.

Писав один селянин за границю:

„Рідко який день не платимо податків. Хто не має грошей, того садовлять у підвал або ж цінують, а це вже будуть брати на роботи. Вернулась панщина. Раніші хазяїни, тепер не можуть обробляти багато землі, бо вони всі в заложниках. Дуже багато землі гуляє і вся вона позаростала кураєм га лободою. Нам здається, що краща смерть. чим життя таке, яким ми користуємось на Україні. Рудники у нас усі стоять, бо накопаної руди стане й нашим потомкам. Криворізький рудник робить, повно в ньому людей зверхом набито, та все таки ще приймають. А як що туди нікуди буде приймать. то робитимуть другі шахти, а то може й людей не стане? Большевицька Чека вкидає трупи розстріляних до шахт."

ПІЛСУДСКІ У ЛЬВОВІ.

З нагоди II. зїзду польських леґіонів приїздив до Львова бувший начальних польської держави, маршал Пілсудскі. Заповіданий тріюмфальний вїзд команданта польських леґіонів відбувся доволі скромно. Агітація його політичних противників досягла свого. Не видно було ані святочнихналіпок, ані хоругов, яких Поляки ніколи при таких нагодах не жалїють. Пілсудскі виголосив на зібранню леґіоністів в ратуші тригодинну промову, в якій говорив більше всього про заслуги свої ісвоїх найблизших для польської справи. Прихильні йому чаописі оповідають про „ентузіязм мас", якого пересічний Львовянин покищо не вспів завважити.

ПОСОЛЬСЬКЕ ВІЧЕ НА ВОЛИНІ.

Дня 15. липня с. р. відбулася в селі Пусто-Івання крупецької волости посольське справоздавче віче посла М. Чучмая, Заслухавши справоздання посла про програму, тактику, умови й результати діяльности Українського Посольського Клюбу в Соймі, громадяне Крупецької волости цілком одобрюють програму і тактику українських послів в обороні національно - територіяльно-політичних прав українського народу, і покладають надію, що їх енерґійними змаганнями український народ зреалізує найвищий ідеал національного життя.

ПОЛЬСЬКИЙ УРЯД АРЕШТУЄ ШЕПТИЦЬКОГО

ВАРШАВА, 25. серпня. Телеграма філядельфійської газети „Де Паблик Леджер"). — Ґраф Шептицький, митрополит української уніятської церкви галицьких католиків, злученої з Римом, котра то церква має в Америці головний осідок у Філядельфії, є сьогодня вязнем в Польщі. Його арештовано на спеціяльний приказ польского правительства і придержано в хвилі, коли він відважився вступити до забороненої йому Галичини, коли вертав з Варшави до свого осібдку, в місті Львові.

Гнів польського правительства проти митрополита Шептицького походить звідси, що він мав провадити протипольську пропаґанду підчас свого побуту в Злучених Державах.

Коли там в Америці, велася завзята пропаґанда, то власне його аґенти мали пикетувати польський консулят в Ню Йорку та амбасаду у Вашінґтоні, щобя прикувати увагу і викликати настрій проти прилучення якоїнебудь части Галичини до Польщі. Митрополит Шептицький приняв українське горожанство і є могучим політичним провідником.

Цікавий припадок, що брат митрополита, ґенерал Шептицький, є тепер польським міністром війни і його то жовніри арештували митрополита. Ґенерал Шептицький, який йне годиться з політичними поглядами свого брата, є польським горожанином. Він волів пійти з Польщею ніж з Україною.

Ізза своєї політичної діяльности митрополит Шептицький мав через довгий час заборонений побут в Польщі. Йому дозволено поїхати лише до Варшави, але заборонено вступати до Галичини. Міністер внутрішних справ позволив митрополитови поїхати до кардинала Дальбора в Познанню, але не дозволено їхати до Галичини, заки він не видасть пастирського листа до своїх вірних зі зазивом бути льояльними супроти Польщі і заки він сам не заприсягне вірности польській державі.

ВРАЖІННЄ БЕЛЬҐІЙСЬКОЇ НОТИ

ПАРИЖ, 28. серпня. — Французькі ґазети підносять дуже прихильно зміст бельґійської ноти до Анґлії, Подобається їм передовсім те, що нота підчеркує, що заняттє Рурщини правне.

Англійські ґазети теж дивляться прихильно на бельґійську ноту, яку вони вважають кроком наперед для полагодження справи.

БЕНЕШ ПОСЕРЕДНИКОМ МЕЖИ ІТАЛІЄЮ ТА ЮГОСЛАВІЄЮ

РИМ, 28. серпня. — Др. Бенеш, чеський премієр, приїхав нині сюди та відбув ряд конференцій з італійськими міністрами. Він хоче бути посередником межи Італією та Югославією.

МАСАКРА ІТАЛІЙСЬКОЇ МІСІЇ

АТЕНИ, 28. серпня. — Грецьке населеннє вибило до ноги членів межинародної комісії для визначення нової границі межи Альбанією та Грецією. На чолі комісії стояв італійський ґенерал Теліні.

ГОЛОДУЮЧІ НІМЦІ ГИНУТЬ ВІД УТРІЙНИХ ГРИБІВ

БЕРЛІН, 28. серпня. — Нині померло знова 9 людий, затроєних грибами, які вони їли з голоду. В той спосіб число осіб, померших в Берліні від грибового затроєння, виносить вже 18 душ.

Про подібні случаї доносять з ріжних сторін Німеччини.

НЕВДАЧА ЛИПСЬКОГО ЯРМАРКУ

БЕРЛІН, 28. серпня. — Сьогорічний ярмарок в Липську, який звичайно збирає купців з усего світу та дає новий товчок торговлі, був повною невдачою.

Німецьких купців опанувала страшна знеохота, а заграничних відстрашували вишрубовані ціни за мешкання в готелях.

Безробіттє в цілій Німеччині постійно зростає. Число газет, що перестали виходити, теж росте.

АМЕРИКАНЦІ РОБЛЯТЬ СЕЦЕСІЮ З МЕЖИНАРОДНОГО ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА

ЖЕНЕВА, 28. серпня. — Американський Червоний Хрест не бере участи в нарадах межинародного Червоного Хреста, бо Американців мало образити те, що їм не віддано такого місця та впливу в орґанізації, яка на їх думку належалабся їм після зложених гроший.

ГАРДИНҐ ПОМЕР ЧЕРЕЗ ПРОГИБІЦІЮ?

ЛОНДОН, 28. серпня. — Бувший пенсилвенійський ґубернатор Справл, розмавляючи з представниками ґазети „Де Івнінґ Стар" про смерть президента Гардинґа, заявив, що на його думку смерть Гардинґа прискорила прогибіція, бо він, призвичаєний напитися час від часу келішок шкотської горівки, ставши президентом, хотів давати другим примір, як треба перестерігати закони краю та здержувався зовсім від пиття всяких трунків.

ЗМЕНЧЕННЄ ЖІНОЧОЇ НЕДОКРОВНОСТИ

ЛОНДОН, 28. серпня. — Англійські ґазети дискутують широко стверджене лікарами зменченне, як що не повне зникненє, жіночої недуги хльорози, як в науці називали жіночу недокравність-блідницю, що нападає жінки, доходячі до віку зрілости.

Більшість забираючих голос лікарів приписує зникненнє сеї недуги в Анґлії, де до недавна вона була дуже звичайною появою, поправі життя жещини. Наперед жінки ведуть більше рухливе життє, вони через те краще дихають. Слідно се навіть по фабричних робітницях, для котрих фабричні умови тепер хоч куди кращі, як вони були поколіннє тому назад.

"SVOBODA" [illegible]
FOUNDED 18[illegible]
Ukrai[illegible] newspaper published daily except [illegible] and holidays,
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
[illegible] by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents [illegible]		[illegible] число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзі Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 186 Montgomery, Ред. [illegible] 1[illegible] Montgomery.

За [illegible] редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на Ex. пр. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

РЕАЛЬНА РОБОТА.

Нема числа „Молодої України", української часописи для молодежи в старому краю, якаб не приносила вісток від учителів в Канаді, подаючих, що в тій-а-тій місцевости зібрано на „Молоду Україну" стільки-а-стільки передплатників.

В той спосіб українські учителі в Канаді практичною роботою показують, як треба піддержувати народню українську пресу в старому краю, як її ратувати від загибелі, як витручувати з рук ворожі шмати, які їм з одного боку напихають московські, а з другого боку ляцькі отемнителі.

Своїм способом допомоги для „Молодої України" канадийські учителі дають гарний примір до наслідування на усіх других царинах народнього життя. Коли наш народ на іміграції зрозуміє вагу такої простої та доцільної, а притім не ображаючої людини, допомоги, тоді він не буде мати чого боятися обединаної сили всіх ворогів.

ТАКИХ НАМ ТРЕБА БІЛЬШЕ.

Обеднанне Українських Організацій в Америці дістало дуже цікавого листа, якого переслало нам до поміщення. Пише в ньому його автор, д. Андрій Мельник з міста Де Мойн, в стейті Айова:

„Я отримав від Вас лист в справі організації і хочу написати дещо від себе. Я член Української Січи в Джерзі Сіті, відділ 170 У. Н. Союза, а що я загнався так далеко на Вести шукаючи ліпшого життя, а може на те, щоби в кождій закутині не бракло нашого українського народу, щоби і найменьше містечко в Злуч. Державах знало, що український нарід є, жие, і буде жити і боротись до того часу, доки не пірве тоті кайдани, в котрі закували нас наші вороги, щоби міг жити вільним на своїй землі.

„Я тут сам оден як вигнанець який і я дуже був засмутився тим листом, незнав яку відповідь дати, щоби хтось не думав, що я не стою за своїм народним обовязком. І зачав я шукати зближення в чужого і чорного народу в тім Пекен Гавзі, де я роблю і занявся збіркою, хоч тота збірка йшла дуже помалу, але завше вперед! А через те йшла помалу, бо кождий був цікавий знати, на яку ціль тоті гроші підуть, тож я мусів кождому витолкувати, як Поляки збиткуються над нашов Школов і студентами, взагалі над нашим бідним народом.

„І дуже мене хвалили, що я ся занимаю тою збіркою і що підопруть як можуть тоту збірку. Тут в листі засилаю Вам спис жертводавців, котрі підписалися сами своєв руков. Всьо чужинці. Народ 15 Негрів, Поляки, 1 Литвин, 1 Серб, а решта всі Айриші і Американці, робітники і робітниці.

„Тота збірка тяглася цілих 10 днів. За тих 10 днів було вписано 101 жертводавців. 5 було таких, що не дали нічо. Разом зібрав я 27.00 дол. Три доляри докладаю від своеі родини: Андрій Мельник і Анна Мельник по 1.00, дочка Анна 50 центів, і син 8-літний каже: Тату і я хочу, щоби мое імя було вписане до киги борців за Волю. Най приймуть мої 50 цетів." Разом 30.00 дол. котрі засилаю до Обедання. Хай наші люди беруть собі примір з других, най пробудяться з вікового сну, бо нащ дзвін вже вибив і кличе нас: Вставайте, кайдани порвіте і вражою кровю, волю окропіте!

„Най жие Україна! Най жие український Народ!

„За Сяс, ляшньо проклята з української землі, щоб і сліду з вас не стало!"

Отсього листа можнаби підняти як доказ патріотизму закиненого в далеку чужину Українця. Можнаби теж підняти його та протиставити тим тисячам Українців, що живуть серед тисячів українських земляків, а для української справи дуже мало або й нічого не роблять.

Та його передовсім треба підняти за одно. Треба підняти за те, що в ньому рідке, або й небувале. Патріотизм в ньому не небувалий, бо український народ має богато патріотів, які готові за нього принести життє. Небувала в сьому случаю незломна віра в святість своеі справи, та похвали й подиву гідна рішучість, з якою наш земляк, не маючи довкола своїх земляків, пішов шукати жертв для нашої справи серед чужинців.

Довголітна неволя ріжних наїзників виробила в нашому народі боязливість, покутність, податливість. Українець так заголюканий ворогами, що навіть до приятеля не пійде, що навіть прихильника занедбуе, що просто цілий світ готов перепрошувати за те, що він посмів найтися серед людий на землі.

Ось чому поступок Андрія Мельника серед чужих йому Айришів та Американців заслуговує на піднесенне. Він показує нам, кілько то приятелів тратимо через те просто, що ми не здобуваемося на сміливість їх собі зеднати. Не шукаймо собі їх серед можних, дужих, бо ті не признають нас собі рівними так довго, поки ми не покажемося сильними. Шукаймо собі їх серед народа, серед широких мас, серед наших товаришів. Їх поміч варта міліони для визвольної боротьби нашого народа на волю. Представляймо їм у[illegible], як вміемо, а будьмо певні, що богато зробимо для на[illegible] [illegible]тої с[illegible]рави. Навіть хочби доспіхи були невеликі, ми навчимося од[illegible]ого, а то сього, що нам не достає вміння робити та вмінне зеднувати собі людий. Без с[illegible]о ми не станемо повним народом та не здобудемо волі.

ВОЛОДИМИР ВИННИЧЕНКО. („Нова Україна").

ЄВРЕЙСЬКЕ ПИТАННЯ НА УКРАЇНІ.

(Продовженне)

Але чи зник атисемітизм на Україні при тій владі, яка називає себе радянською та соціялістичною?

На жаль, це тільки не зник, але ще й побільшився. Коли раніще анти-еврейські настрої були ганебними привілеями поміщицтва та куркулівства, то тепер вони захоплюють уже й деяку частину селянства та робітництва.

М. Горький у своюму інтерв'ю з Шоломом Ашем пояснює це явище тим, що „еврейські мальчики" з Російської Комуністичної Партії брали активну участь підчас одбірання церковних цінностей. Деякі газети. на підставі цього інтерв'ю, готові обвинуватити М. Горького в антисемітизмі. Обвинувачення є безпідставне й несправедливе. Але пояснення Горького невдале й занадто поверхове.

Корінь розвитку та збільшення антисемітизму лежить усе там же: в тяжкому економічному та соціяльно-політичному становищі країни. Це країна, в якій при повному розкладі господарського організму, при колосальній бідности мас, при голоді міліонів людей панує політична і правова самоволя невеличкої групи людей, що володіе апаратами державної влади. В таких умовах, де нічие життя не забезпечене ані матеріяльно, ані фізично. ані політично, де конкурентом у звірячій боротьбі за існування виступають часто найближчі люде, там, натурально, почуття ворожнечі до чужого конкурента загострюється в надзвичайній мірі.

Ніколи Росія й Україна до цього часу не були в такому тяжкому становищі, й ніколи пошесть антисемітизму не була така поширена в цих країнах, як тепер.

Але коли треба в великих історичних соціяльних процесах шукати винних серед людей, то не в „еврейських мальчиках" треба їх бачити, бо обвинувачувати їх за розвиток антисемітизму так же розумно, як обвинувачувати колеса екіпажу за смерть роздушеної ними людини. Й участь „еврейських мальчиків" у одбіранню церковних цінностей, і участь узагалі еврейського елементу в революційному русі. й особлива роля його і в Росії, і на Україні, все це результат строгої закономірности й послідовности явищ, а не тої чи иншої волі „мальчиків".

Для ілюстрації візьмемо одне-цікаве явище на Україні. Всі безсторонні свідки однодушно підтверджують один і той самий констатовий ними факт, а саме: на Україні в урядових, адміністративних, господарчих органах домінуючу ролю грають Євреї. Урядова партія („Комуністична Партія большевиків України") у значній кількости представлена Євреями.*)

Чому ж це трапилась така ненормальність, що в „рабоче-крестьянскій", „совітскій" Україні з 35 міліонами населення, серед якого дев'ять відсотків Євреїв, ці Євреї займають таке невідповідне їхній кількости становище?

М. Горький має нахил приписати це „безтактовности еврейських мальчиків". Антисеміти приписують це взагалі ріжним якостям Євреїв.

У дійсности цей факт явився в результаті строгої необхідности, як неминучий наслідок цілого ряду попередніх явищ.

Коли російські большевики окупували Україну й приступили до державної та господарчої діяльности, в них одразу почулася недостача інтелігентних (або хоча б таких, які своїм розвитком стояли б вище за рядових робітників та селян) сил. Руська інтелігенция або виемігрувала за кордон, або пішла разом із білогвардійськими військами, або сховалась на село, підробившись під Украінців. По містах лишились вона в невеличкій кількоти. Українська інтелігенція також або виемігрувала. або пішла з українським військом, або сховалася на село. По містах її лишилося ще менше.

Еврейська ж інтелігенція, яка не встигла втекти за кордон, примушена була вся лишитись по містах тому, що ані з українським, ані з білогвардійськими військами, де панував антисемітизм, не могла піти. Через ту саму причину не могла вона й на село сховатись.

Але як же існувати по містах? Націоналізація всіх галузів господарчого життя країни, скасування всіх вільних професій, у яких знаходила прикладання своїм силам значна частина еврейської інтелігенції, заборона навіть дрібної торговлі та ремісництва, все це викидало на вулицю велику кількість людей, засуджуючи їх на голодову смерть. Націоналізовані фабрики, заводи та майстерні майже не працювали. а ті, що з трудом функціонували, не могли вмістити і старих робітників. Лишалося вибірати: або помірати голодовою смертю. або йти на совітську службу, куди завзято кликали большевики. Цілком природно, що вибір мусів зупинитись на останньому. Але тому, що відповідальні і кращі з матеріяльного боку посади могли займати тільки члени урядові партії (та і взагалі перевагу в службових посад давали комуністам), то еврейська інтелігенція і дрібна буржуазія почали поволі та все в більшій кількости записуватись до партії (не рахуючи тих, хто йшов туди з переконання). Колишні лікарі, адвокати, аптикарські учні, журналісти закритої буржуазної преси, крамарі, прикащики. ріжні торгові посередники. комісіонари й т. п. хутко почали представляти „рабоче-крестьянскую" Україну.

Не останню ролю грали в цьому й особисті прикмети Євреїв, що виробились віками в боротьбі за існування: завзяття, енергія, впертість у досяганню цілі, швидкість оріентації в умовах, звичка до аналізи та синтези, сбето, ті прикмети, які в кожній боротьбі такі необхідні й які, головним чином, і викликають ворожість у противників еврейства.

Другою важною умовою, що спріяла вище зазначеній ненормальности, була політика кермівничої Російської Комуністичної Партії. Як відомо тепер усім, ані в Росії, ані на Україні, ніякої „рабоче-крестьянскої" влади немає. Робітників і селян таксамо відсунено від влади, як і всі инші кляси населення. Ніякої такох радянської форми правління нема, як нема ніякої демократії, навіть робітничої.

Вся влада є в руках своерідної бюрократичної організації, що називає себе „Російскою Комуністичною Партією", але яка своею суттю тепер, одірвавшись од робітничих мас, не має майже ніяких підстав для назви „партія". Члени цього величезного бюрократичного тіла в гієрархічному порядку підлягають свойому центрові, Центральному Комітетові Рос. Ком. Партії, або, краще сказати, центрові цього центра: Політичному Бюру ЦКРКП (Політбюру). Це Політбюро, яке складається з кількох людей (5—7) є необмеженим, самодержавним правителем Росії. Ніякої відповідальности не тільки перед народом, не тільки перед робітничою клясою, за представника якої воно себе видає, але навіть перед власною партією воно фактично не несе. Навпаки, вся партія в особі кожного члена відповідальна не перед своїм колективом, а перед Політбюром, тільки йому має складати звідомлення за вчинки, й тільки його контролеві підлягає. Робітники та селяни (не кажучи вже про инші верстви населення) не сміють і мріяти про якийнебудь контроль над урядовою партією та її „чиновниками" (урядовцями).

„Комуністична Партія большевиків України" є тільки місцевим відділом Російської Комуністичної Партії, тільки частиною загального бюрократичного організму. І коли в Росії „рабоче-крестьянская" влада ради, „Центральный Исполнительный Комитет С'езда Советов" („ЦИК") та инші органи являються порожньою, але до деякої міри назверх сяктак обставленою декорацією, то на Україні і своїм внутрішнім змістом, і на зверхній вигляд ці органи уявляють із себе просто глум із робітничої демократії. Тут у цілком незахованому вигляді, абсолютистично й безконтрольно, панує влада бюрократів, призначених із Москви, окупаційна, „генерал-губернаторська" влада, яка не має ніяких корінів у робітничій і селянській масі, яка заправляє всіма галузями життя, яка призначає на власну руку на службові посади бажаних їй людей і робить їх підлеглими собі під загрозою позбавлення служби та инших репресій.

Ясно, що при таких методах політичного управління країною можливі всякі ненормальности. Коли б хоч у слабій мірі допущено волю виборів у ради, коли б Зїзд Рад був тим, чим він повинен бути згідно з формальною констинуцією РСФСР, коли б була хоч до певної міри відповідальність влади перед представницькими органами, то цього ненормального явища не могло б бути. влада була б розподілена поміж усіма національностями й кожним клясовим угрупованнням. відповідно до їхньої сили й значіння в життю держави.

І от цілий ряд вищезазначених умов: горожанська війна, соціяльно економічна політика большевиків, методи їхньої партійної тактики й політичного управління, національна ріжниця, відсутність конкурентів, деякі особисті прикмети Євреїв, все це утворило те, що майже вся виконавча влада опинилась у руках еврейської дрібної буржуазії та інтелігенції.

Звідси вже необхідно й логічно почали випливати певні наслідки. Як члени бюрократично механізму, зобов'язані підлягати наказам та директивам начальства (московському Полібюру), що зветься „партійною дисципліною", Євреї мусіли виконувати в точности всю політику й господарчу програму большевиків. Знаючи, наприклад, самі, що їм, як Євреям, не слід би було бути на себе таку акцію, як „выколачивание хлебной разверстки" в розлюченому й без того досить, нацькованому проти еврейства українському селі, вони, одначе, боячися стратити становище, і в партії, й на посаді, мусіли виконувати директиви влади. Деякі не за страх, а за совість, слідуючи за своїми переконаннями, брали на себе виконування цих директив. Але і в тому, і в другому разі результат їхньої роботи був негативний. І тільки тоді, коли випадки вигублювання та вбивств Євреїв-комісарів набрали масового характеру, московське Політбюро видало інструкцію, в якій товаришам-Євреям рекомендувалось „утриматись од праці на селі".

Одначі шкода була вже зроблена: село зайвий раз побачило підтвердження чуток, які поширюють антисеміти, що ніби всі комуністи Євреї й усі Євреї — комуністи. І, таким чином, Російська Ком. Партія цими вчинками всі помилки своеї харчевої політики на селі, в опінії мас, звалила на еврейство.

Та й узагалі вона відповідальним за всю політику на Україні, в очах тих мас, ставить еврейство, бо, повторяю, антисемітам не треба багато вишукувати, щоб привести докази назверхньої тотжности там комуністів і Євреїв.

А тому, що невдоволення „совітською" окупаційною владою росте з кожним днем не тільки серед звичайних обивателів та селян, але й серед робітників, і невдоволення це переходить у глуху ненависть, то нема нічого дивного, що через вищезазначені причини це відношення переноситься й на еврейство.

Максим Горький має рацію: антисемітизм росте. Але винні в цьому, повторяю, не „еврейські мальчики". Ці мальчики, як і в питанню „хлебной разверстки", виступають не самостійно. вони є тільки виконавцями волі та вказівок вищого „партійного" органу (що й М. Горькому повинно бути відомо). Їхня енергія, активність, точність у виконуванню — прикмети не погані самі про себе, в чому б вони не виявлялись.

Вина в даному випадку лежить цілком на тому органі, в розпорядкуванні якого знаходяться й воля, і всі прикмети ріжних партійних „мальчиків", себто, на Політбюрі ЦКРКП, на тому органі, який іменем робітничої кляси Росії править усім бездушним і безвольним апаратом. що зветься „Російською Комуністичною Партією".

І насамперед одповідальність падає на Троцького, Каменева, Зінов'єва, на цих Євреїв — членів Політбюра, які наражають своїми розпорядками на провокацію не тільки підлеглих їм виконвців, але й увесь еврейський народ у Росії та на Україні. Вони не можуть не бути свідомі того, що такими вчинками не тільки не нищать релігійних забобонів. але більше, ніж проповідями тисячі священиків, загострюють їх. Вони не можуть не знати, як антиеврейські настрої ростуть серед ріжних верств населення. Невже ж вони гадають, що, посилаючи Євреїв-урядовців на відбірання церковних цінностей, вони спріяли зменшенню антисемітизму? Для них не може не бути ясно, що влада Рос. Ком. Партії висить на волоску, що падіння її близьке, і що це падіння може скластися також і з середини в форм вибуху. Чи думають вони про те, на що наражають у такім випадку перш за все товаришів-Євреїв, а потім і ціле еврейство? Повинні ж вони розуміти, що Єврей-комуністи в Росії й на Україні в зовсім иншиму становищі, ніж руські комуністи; не-Еврей комуніст, змінивши паспорт та місце перебування, легко може сховатись у масі населення, тоді як Євреєві-комуністові вже через те одне, що він Єврей, зробити це далеко трудніще. А так легко було позбавити „мальчиків" од „безтактовности", видавши інструкцію, подібну до інструкції про „хлебну разверстку", яка б „рекоменувала" товаришам-Євреям не виступити активно у справі відбірання церковних цінностей. І зайвий момент, що розпалює антисемітизм і викликає навіть у таких людей, як М. Горький, слова про „святині", був би усунений.

(Док[illegible]нченне буде).

*) Серед комісарів-комуністів дуже поширений анекдот (який розповів авторові-цих рядків народній комісар хліборобства Мануїльский) про характер української влади. В анекдоті цім робітники на запитання партійного начальства, „яка влада на Україні", дружно й голосно відповідають: „жидівська", й тільки один слабенький, тоненький голосок додае: „і рабочая".

ЯК ПРАЦЮЮТЬ УКРАЇНСЬКІ ПОСЛИ В ПОЛЬСЬКОМУ СОЙМІ?

Попадає нам в руки спис наглих внесків, які в польському соймі в Варшаві вніс Український Клюб. Подаємо його яко зразок діяльности тих українських послів, що вживають польського сойму яко плятформу для оборони прав українського народа.

Число порядку, коли внесено і міст:

1. 1/XII. В справі звільнення Луцкевича і Круликівського.
2. 14/XII. В справі увязнення правосл. архієпископа Елевферія, епископа Пантелеймона і висланя епископа Сергія.
3. 16/II. В справі негайного впровадження научання укр. мови в початкових і середніх школах Холмщини і Підляша.
4. 19/I. В справі примусового виділення з Гродна еп. Володимира.
5. 19/I. В справі репресій зі сторони представників Влади проти арх. Елевферія.
6. 16/I. В справі надужить при виборах до Сойму і Сенату.
7. 20/I. В справі встримання карного доходження проти пп. Комаревича, Підгірського, Приступи, Лащука і Сомшера.
8. 22/I. В справі надання прав українській гімназії в Луцьку.
9. 22/I. В справі хвотичної господарки бюр відбудови в Холмщині, Підляши, Полісю, Волині і Галич.
10. 23/I. В справі антигігієничних обставинах в Ковельській тюрмі.
11. 23/I. В справі ухвалення амнестії
12. 23/I. В справі осадництва на Кресах.
13. 26/I. В справі негайного принятгя звільнених українських учителів.
14. 26/I. В справі політичних арештів в Східній Галичині.
15. 26/I. В справі відкриття української семинарії в Дермані на Волині.
16. 26/I. В справі зміцнення берегу Буга.
17. 26/I. В справі неправного роспорядження Уряду Волинського Воєв. ч. 5719/Вд відносно залеглого контингенту збіжа з 1920-1921 р.
18. 7/II. В справі мостів через канал Дніпро-Бугський в околицях с. с. Новосілки і Осіновича пов. Коблинського
19. 10/II. Про заборону приватним парцеляційним спілкам, котрі мають куплені маєтности на Волині, Холмщині, Підляся і Полісся, провадження хаотичної парцеляції і роспродання участків рільникам і не рільникам не місцевим з метою спекуляції і кольонізації і не увзглядиення інтересів малорільних і безрільних тамошніх громадян.
20. 10/II. В справі убивства митрополита православного Юрія і незволочного дозволу на зваляние Православного Церковного Собору.
20. 10/II. Внесок в справі неправної реквізиції фурманок.
22. 16/II. В справі звернення цвинтарів православних.
23. 1/III. В справі упанствовения гімназії в Кремянці.
24. 8/III. В справі вивлащення пасів землі, забраних під Комчійові торина лініях 1) Володим-Завади-Рейовець і 2) Ковель-Камень Кашир.
25. 9/III. В справі політичних вязнів в арешті слідчим при окружним Суді у Львові.
26. 15/III. В справі дикої парцеляції землі в с. Ружин, Ковельськ пов.
27. 15/III. В справі відбудови краю знищеного світовою війною.
28. 15/III. В справі припинення карного доходження проти С. Хруцкого.
29. 15/III. В справі о надужиття влади на Волині і Полісю при уділенню власникам приватних маєтків права вирубу і продажу лісу а рівнож і орної землі, обтяжених сервітутами місцевої людности.
30. 15/III. Внесок о надужиттях влади на Волині підчас прийому на власність панства Польського на підставі устави з дня 17. грудня 1922 р. земель приватних, церковних і дарственних, і не узглядненню того владою потреб місцевої людности при парцеляції тих земель і віддачи їх осадникам військовим.
31. 12/IV. Внесок в справі арештовання і голодівки посла Луцкевича.
32. 21/IV. В справі погвалчення ординацією Замойського прав місцевої людности укр. і польської до сервітутів лісних в повітах: Білгорайськ, Замойск і инш. Любл. Ко;від.
33. 21/IV. В справі встримання розбірки Собору прав. на пляцу Саскім в Варшаві.
34. 26/VI, В справі вивлащення грунту у православних села Величці, Замостьськ. повіту на католицький цвинтар.
35. 27/VI. В справі переслідування православної церкви в Польщі і унормовання стосунків держави до церкви.
36. 25/VII. Наглий внесок в справі забрання гр. кат. духовенством православного монастиря в Заговорі Новим, пов. Горохівського.
37. 26/VII. Наглий внесок в справі початкового й середнього шкільництва українського і білоруського.
38. 27/VII. В справі легалізації і удержавлення Українського Університету і Політехніки у Львові.
39. 4/VIII. В справі повернення на службу звільнених службовників укр. народности в Галичині.
40. 4/VIII. У справі катовання громадян с. Любаш, Рівенського повіту поліцією і убиства інваліда Дениса Сивука.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

НЕСКОҐОНІНҐ, ПА. Бр. св. Михаїла, від. 231, повідомляє, що надзвичайний мітинґ відбудеться о 1. годині пополудни в неділю, 2. вересня в галі Ф. Ферка під ч. 310 Катавіса ул. Просимо своїх членів щоби явились як оден, бо суть важні справи до полагодження. Невявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник 1 дол. — Гоцко, предс.; Р. Чолій, секр.

ТЕЙЛОР, ПА. Бр. св. о. Николая, від. 114 повідомляє, що надзвичайний мітинґ відбудеться о 3. годині попол. в неділю, 16. вересня в галі М. Новосильчака під ч. 401—5-та ул. На порядку нарад будуть важні справи до полагодження. Невявившийся член заплатить кару 2 дол., а урядник 3 дол. — М. Гінко, предс.; І. Нестор, секр.

ПРАВІДЕНС, Р. АЙ. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 73 повідомляє усіх своїх членів, щоб зійшлись на мітинґ дня 2. вересня о 1. годині пополудни в справі участи в посвяченню угольного каменія при укр. гр. католицькій церкви в Вунсокет, Р. Ай. дня 3. вересня, то є на Лейбор Дей. Проситься усіх явитись. —Уряд.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ. Тов. Запорожська Січ, від. 206 повідомляє всіх своїх членів, що мітинґ відбудеться 2. вересня о 2. годині пополудни. Проситься всіх членів явитися, бо є важна нарада, а іменно: в який спосіб маємо відсвяткувати день 3. вересня, де маємо взяти участь при заложенню угольного каменія під українську церков. Проситься всіх як оден прибути. — В. Бурак, секр.

ОЛІЕН, Н. Й. Тов. Запорожська Січ, від. 363 повідомляє своїх членів, що трикартальний мітинґ відбудеться в неділю, 9. вересня о 2. годині попол. Обовязком кождого члена прибути на мітинґ. Невявившийся член буде підлягати під кару після статут. — С. Лупишин, предс.; Д. Базів, секр.

СПРАВЛЕННЄ ПОХИБКИ

В „Свободі" з дня 1. серпня с. р. в дописі з Рочестеру зайшла похибка. Написано було, що в касі є тепер 23,000 долярів. Має бути що в касі є 2,300 долярів.

Простується отсю похибку, щоби не поширилося фальшиве враження, немовби то каса Товариства Вільних Козаків мала таку велику суму, а мимо сього закликувала широку громаду до складання позичок на будову Народного Дому.

Справа будови народних домів така важна, що треба усувати всякі перешкоди, що стоять на дорозі до її здійснення.

Ред. „Свободи".

НА ДВА ФРОНТИ.

(До дискусії над земельною програмою).

(Докінчення).

Попередню статтю я скінчив ствердженням того факту, що ціллю соц. дем-го союзу з селом є улегшити собі здобуття державного апарату і політичне уярємлення селянства.

Про це отверто говорять соціялисти, коли вони є між собоюбою без масок, не криючи своєї погорди до „хлопа". Для О. Бавера російський селянин не є ще жадна „політична істота". Він вилазить на поверхню, аби лиш звести порахунки з дідичами, а тоді знов впадає в стан політичної байдужности, счезає з історії. Селянин — це для нашого соціялістичного апостола „тупа, безграмотна, консервативна маса", Для большевицького агента на Україні Скрипника селянство є та „суспільна кляса, що не має своєї власної соціяльної мети, ані своєї окремої будуччини". Вона „нездатна до дійсної ні національної, ні соціяльної боротьби й політики", отже очевидно потребує мов дитина поводатора, яким має бути звичайно большевизм. Л. Троцький так і каже в своїй „Історії революції 1905—6 рр.": „Московській буржуазії треба буде віддати пролетаріяту (себто Л. Троцькому й Сці-Д) не тільки всі революційні позиції, але й революційну гегемонію над селянством" бо „селянство цілковито нездатне грати самостійну ролю в політиці". Подібногож погляду тримався й К. Маркс: для нього завдання паризької комуни 1871. р. було встановити диктатуру партії над величезною масою селянської Франції. Те саме твердить большевицький Далай-Лама, В. Ленін: „Прийде час — каже він — коли боротьба проти самодержавства скінчиться. Тоді смішно буде говорити про єдність волі пролетаріяту й селянства, про демократичну диктатуру. Тоді ми подумаємо про соціялістичну диктатуру пролетаріяту", очевидно над селом. В другій публікації він пише: „Місто неминуче тягне за собою село, а село йде за містом. Вся річ лише в тім, яка з „міських" кляс покажеться здатною розвязати цю задачу; яка кляса здатна кермувати селом, і яку форму прибере керування міста".

Тут, можна сказати, ударив Ленін по самій головці цвяха. Своїми словами він стверджує, що кожда міська кляса має забаганки керувати селом, що це лише для міщанина важне питання, якаж з цих кляс захопить це керування. Для села-ж це буде заміна шила на швайку. Вчора це було поміщицтво і його екзекутива — царська бюрократія, нині це пролетаріят і його екзекутива — бюрократія совітська. Політична-ж гегемонія над „тупою" селянською масою, яку Ленін і Троцький уважає за таке саме „бидло" як Микола II. і Столипин — ця політична гегемонія в обох випадках лишається без змін. Політично упосліджене було селянство за царату, таким воно є і за комуністів, де до Всерос. Центр. Исп. Ком-ту робітники вибирають одного заступника на 5,000, а селяни 125,000 виборців. Політично поневоленим лишиться село й тут, колиб його доля опинилась в руках двох Феліксів — Кона і Дзержинського, або їх приятеля Домбаля.

Але „диктатура пролетаріяту" значить не лише диктатуру над селом, а й диктатуру над українським селом: там — російського, тут — польського міста. Се значить не лише панування провідників робітничої, але й національної меншости.

Так виглядає очищена від прекрасних фраз формула „селянсько-робітничої" держави, цеї конечної преміси справедливого розвязання аграрної справи. Ця формула — це лиш вигідна маска, а її суть — це політичне й національне панування малої селянської й неукраїнської меншости над величезною більшістю наших нещасливих гречкосіїв. Розщеплення села на ворожі верстви, запровадження колективізму в рільництві, спільна робота із селом проти феодалізму, втягнення його до соціялістичних партій, так само як і боротьба за „робітничо-селянську" владу, всі ці елементи соц.-демократичної земельної програми є лише засоби для ослаблення села і для позискання його для ідеї диктатури пролетаріяту, себто диктатури польської або російської комуністичної партії над нашим селом.

Вище я старався показати, що перші дві точки комуністичної земельної програми, колективізація рільництва і соціяльне розщеплення села є непотрібна селянству утопія. Третя точка їх програми (диктатура пролетаріяту) є ще більш шкідливою утопією. Опріч тих шкод які поносить одна кляса через панування над нею другої, диктатура шкідлива ще й тим, що неминуче штовхає селянство в обійми реакції. Соціялісти прагнуть „зневтралізувати" селянство, але ніхто інший, як Жан Жорес каже, що „ніяка велика соціяльна сила не може лишитися невтральною в великих рухах", в тім числі і селянство. А дальше, що всяка спроба запровадити соціялізм зусиллям меншости і проти волі селянської більшости (так як хочуть наші соціялісти) приведе лише до краху підприємства і до звороту села в бік реакції. Селянство не є реакційна кляса. Навпаки, часто буває клясою революційною, як у Франції 1789, або на Україні 1905, 1917, 1920. рр. Лише всяке насильне накинення йому комуністичних ідеалів конче штовхне його під прапор реакції, як це сталося у Франції за другого Бонапарта по 1848 р. і за третьої республіки по комуні 1871, або по соціялізаторських експеріментах Центр. Ради, коли то — ще перед гетьманом! — масами валив наш селянин до поміщицького „Союзу земельних власників".

Коли цю політику управляють Троцький і Круліковскі — ми можемо їх розуміти. Вони патріоти своєї вітчини і кляси. Але коли ту саму роботу роблять українські партії, коли стають на ту саму плятформу, то обективно беручи, виконують вони лише почесну службу льокая, підготовляючи культурну, національну економічну й політичну неволю власної нації і тої її кляси, якої інтересів вони нібито боронять.

Вище я сказав, що земельна політика комуністів показує, що їм іде лише о одну ціль о здобуття державного апарату. До колективізації хліборобства стремлять вони виключно для економічного унезалежнення міста від села. До розщеплення села (на „дуків" і „незаможних") — на те, аби внутрішною боротьбою ослабити його і унешкідливити, яко самостійний політичний чинник. Цілком так само, як це робив колись царський міністер Столипин, представник тої „другої міської кляси", яка перед комуністами „керувала" селом. Нарешті до соціялістичної держави стремлять наші комуністи лише на те, аби пірвати провід над селом, політичний і національний. Того хочуть російські комуністи і їх українські рідновкрайовці. Тогож хочуть і польські комуністи зі своїми українськими землевольцями. Для них, як сказав Ленін, річ лише в тім, аби якась міська (російська чи польська) кляса панувала над селом, феодальна вчора або нині, пролетарська завтра. Їм важно лише затримати національний стан посідання. Цим диктується ціла їх земельна політика.

Нам навпаки треба так рішити земельну справу, щоби ніяка чужонаціональна верства не мала гегемонії. Чи це буде диктатура Романова, чи Леніна, Дмовського чи Ланцуцкого. Зі сказаного ясно, якою повинна бути земельна програма свідомого своїх соціяльних і національно-політичних інтересів українського селянства. Колиб ми укладали цю програму, ми сказалиб: ми проти насильної соціялізації хліборобської продукції! Ми проти розщеплення села на ворожі табори! Ми за переданням без викупу нашому селянству бракуючої йому 2/5 цілого крайового земельного фонду! Осягнути це можна на нашу думку не методами політичного гендлю, не методами do ut des, а іншими. А головною передумовою корисного для селянства рішенне земельної справи є здобуття ним політичної влади.

Для того власне, що саме заспокоєння земельного голоду селянства без піднесення його до значіння правлячої кляси є фіктивним, для того ми проти того аби селянство гуртувалося не у власній, а в соціялістичній партії. Проти того, аби воно здобувало комуністам їх „диктатуру".

Ми проти цього, бо шарлятаном є кождий, хто накидується на оборонця інтересів селянства, аби потім, як в Росії, його змайоризувати в законодатних установах.

Ми проти того, бо демагогами називаємо тих, які уважаючи селян за „тупу масу", вмовлюють в них, що не вони або їх заступники розуміються ліпше на інтересах, лише купка міських зайд.

Уважаємо, що земельна реформа без політичної нічого не дасть. І ця остання мусить бути переведена, коли ми не хочемо, щоби село залишилося таким безправним, як є тепер. Або коли ми не хочемо, щоб пролетарське місто зробило з села дійну корову, як в сов. Україні. Коли не хочемо, щоб з наших церков поробили кінематографи, а зі священиків рабів „Рабоче-Крестянского" Уряду. Коли ми не хочемо, щоби селянське збіжжа забиралося насильно з голодних районів на поправлення комуністичного буджету, на пропаганду Комінтерна або на брилянти пані Красіної. Коли нарешті не хочемо, щоб село платило податок майна й крови для таких непотрібних йому воєн, як нпр. війни „пролетарської" Росії проти демократичних: Фінляндії, Карелії, Латвії або Кавказу.

Селянство, яко самостійний політичний чинник — тепер, і як чосій державної влади — завтра, ось конечна преміса справедливого і довготрівалого рішення земельної справи в інтересах села. Ми не проти робітничої кляси, і тут, де панує ще февдалізм, вона може бути помічною селянству. Але ми ніколи не повинні забувати пригадувати селянству про той час, коли „смішно буде говорити про єдність волі пролетаріяту й селянства", коли провідники пролетаріяту спробують установити гегемонію над селом, накинути йому свою, йому ворожу, податкову, господарчу, церковну й зовнішну політику, свою бюрократію, свій мілітаризм і свій націоналізм.

Власне аби до цього не допустити, повинно наше селянство в боротьбі за земельну реформу лучитися тільки у власну а не у соціялістичну партію і стреміти до здобуття політичної влади. Без такої тактики і без такої мети, всяке, хоч як радикальне рішення аграрної справи лишиться, повторюю, без значіння. Арґументи соціялістів, що, мовляв, селянство не може мати своєї політичної думки й волі, що мусить вибирати між буржуазією а пролетаріятом, смішні! Зумілож наше селянство без всякої помочі совітів, повалити гетьмана в 1918 р. хоч він і спирався тоді не тільки на дідичів і Німців, а й на буржуазні „Протофіси" і „Суозіфи".

З так представленої нашої земельної програми виходить, що ми вважаємо конечним боротися на два фронти; проти февдалізму й проти комунізму. За те рішення аграрної справи, яке не лежить в інтересі ні одного, ні другого. Яке нічого не хоче знати про тожсамість інтересів селянства з інтересами „вєльких ролнікув", ні підпорядковувати потреби села потребам пролетаріяту. Уважаємо отже конечним боротися за рішення земельної справи, яке хоч і є радикальне і національне і демократичне, але всеж далеке від того, яке пропонують радикали й націонал-демократи. Від перших ріжнить нас виразне підкреслення обох фронтів селянського руху і конечности боротися з усякою, хоч і демократичною чужою кольонізацією. Тоді, як вони підкреслюючи фронт февдальний замикають очі на інші, кокетуючі з найгіршим політичним ворогом селянства—комунізмом. — Від трудовиків ділить нас тактика, якої ми уважаємо потрібним послугуватися, і якої вони навіть тоді боялися застосувати, коли мали в своїх руках власть.

Ми віримо, що селянство може мати зрозуміння до як найдальше йдучої земельної програми. Що його треба вести до здійснення цеї програми, гартуючи його опір, розвиваючи свідомість і зміцнюючи організацію, а не, як думають трудовики, шляхом петицій, соймової акції, випрацьовання законопроектів і використання леґальних можливостий.

Ми віримо, що селянство є сила, а не „тупа маса", яка (як думають радикали) не може здобутися на самостійну політику, а все потрібує комуністичного проводатора.

Це й є те, що нас ділить від них.

Д. Д. в „Заграві".

ЧОРНІ ДІЯМАНТИ

РОМАН В ПЯТИ ТОМАХ
МАВРА ЙОКАЯ.
(Переклад з мадярського)
ПЕРШИЙ ТОМ.

ТРЕТИЙ ТОМ.

(48)

Маленька дурниця.

Лиса справді дійсно зловили. З глибини лісу донісся триюмфуючий галялі і звук рогів скликуючий розсіяних членів товариства. В цім часі контеса Анґеля дійшла вже до кінця лісу; Іван дав своїм рогом знак, що ті, яких вони шукають, повертають вже до дому.

Таким чином вони прийшли приблизно о чверть години раніще до замку ніж решта мисливського товариства.

Контеса Анґеля і Іван не бачилися тоді до вечери. Мисливці оповідали свої пригоди а дами робили тоалети.

Контеса Анґеля оповіла своїй тітці, що їй сталося. Вона не могла ніколи брехати. Властивий низьким душам наріст брехні був далекий її вдачі. Коли вона не хотіла щось сказати, вона мовчала; але вона не говорила ніколи нічого окрім правди.

Чи Іван оповість також товариству чоловіків про те, що сталося? Мущин звичайно дуже бавлять такі пригоди. Чому мав би він не використати цю щасливу тему? Уратована дама! Розхрістана краса!

Коли гості зібрались на вечеру, кождому могло легко кинутись у вічі, що контеса Анґеля почувала себе ніяково і старанно уникала погляду Івана. Вона була незвичайно бліда, мала на собі чорну шовкову сукню і була дуже мовчазна.

Вона міркувала собі, чи знають вже ці всі те, що знає Іван!

Пани старалися розважити її. Вони оповідали їй про чудову емоцію, з якою вони переслідували лиса, який богато разів мало не втік, поки його нарешті злапали. Вони шкодували, що контеса не могла бути при цім, бо вона була затримана на другім боці провалля; це було справді краще вернутися назад, ніж скакати через провалля — при цім моглоб легко статися нещастя.

Ніхто не згадував, що їй дійсно щось трапилось. Але ці добре виховані люде вміють так добре показувати байдуже обличчя, що не можна бути певним відносно того, що вони нічого не знають про цю річ.

Але ґраф Едмунд, її кузен переконав Анґелю, що Іван не сказав нікому нічого про її нещасливий випадок.

„Відпровадив тебе Беренд до дому?" (Вони не називали його більш лицаром Маґнетом, вони більше не жартували з ним.)

„Так."

„Було тобі його товаришування неприємне?"

„Звідки ти приходиш до цього?" гостро запитала Анґеля.

„З поводження Івана. Від того часу, як ви вернулись, від нього не чутно жадного слова. Він не мішається до загального гамору. Він не почуває себе вільно. Його погляд також оминає твій. Здається він охоче хотівби не бути тут. Вгадав я?"

„Ти вгадав."

„Чи маю я йому помогти піти геть звідси?"

„Про мене. Але без всяких прикростей."

„Можеш ти їх припускати з мого боку? Я маю добрий плян для цього."

„Я хочу його знати, бо я не зла на цього чоловіка, він лише мені надокучив. Я не хотілаб, щоб його відпихнули звідси навіть хочби одним пальцем; але мені булоб приємно колиб він був по той бік ізотермів як наш антипод."

„Отже я хочу тобі сказати мій плян. Він вчений і фільозоф. Богато товариських звичаїв він розуміє цілком інакше як ми. Особливо оґидний для нього двобій. Я прошу тебе не криви твоє гарне обличчя. Тут ходить не о нього. Його ніхто не викликає. Це був би дуже дурний жарт. Але сьогодня вечером по вечері я роспічну суперечку з Салістою з приводу якоїсь дурниці. Кінцем цеї незначної суперечки буде те, що ми викличемо один одного. Я виберу своїми секундантами Беренда і Ґезу. Коли Беренд не прийме ролі секунданта, він буде зараз же примушений виступити з нашого товариства. І ми не мати-мемо тоді нічого спільного. Колиж він прийме її, то чотири секунданти почнуть суперечку про способи дуелі, яка має відбутися між мною і Салістою, а конвенціональним наслідком цього буде те, що чотири секунданти будуть примушені викликати одні других. Тоді вчений напевно спакується, подякує за приязнь і піде до дому мішати ґази. Бо я уважаю можливим, що навіть фільозоф хопиться за пістолет, коли його сильно образять; але щоб хтось з самого товариського етикету приняв двобій, для цього він мусить вже бути автохтонним джентельменом."

„А коли все-ж станеться так, що він піде навіть на такий двобій?"

„Тоді мій плян розпливеться. Тоді зійдеться суд чести, який рішить, що жадної образи не сталося і ніхто не має причини битися, і тим самим ця трагікомедія буде покінчена."

Анґеля порушила плечима.

„Про мене робіть з ним, що хочете. Але зважайте на нього. Ця людина може раз показати вам зуби."

„Полиши це мені."

За вечерою вони нарочисто звернули розмову на двобій, щоб Анґеля переконалася, що Іван має свої власні погляди на це. Нагоду до цього дала остання новина дня: двобій, в якім за нісенітницю втратив життя єдиний паросток одної шляхетної родини.

„Я вважаю двобій не лише злочином, але більш того, помилкою", промовив Іван.

„Взагалі поповнюють образу Бога роблячи двобій судом божим. Те дуєм, яке виголошує партія переможців, за те, що їй пощастило застрілити більш ніж переможеній партії, є ганьбленнем нема. Але озброєне вдоволенне є ще більшою хибою товариства, бо воно не дає говорити правду. Хто говорить нам у вічи про наші хиби, є наш доброчинець, а товариські приписи обовязують нас вбити такого доброчинця. Тут нема жадного иньшого вибору, як усміхатися або стріляти, робити компліменти або битися."

Ґраф Едмунд розпочав дискусію.

„Я тримаюсь протилежного погляду. Колиб двобій не піднесли в товаристві на ступінь закону, то це булоб запереченням Бога. Бо лише справді ніхто иньший як творець зробив так, що одна людина зявилась на світ мускулястою і сильною а друга кволою. Таким чином посеред цівілізації слабше збудована людина булаб невільником людини з кріпшими кістками; сильнійший може давати поличники і ображати слабшу людину і платить згідно закону по мірі образи від пяти до ста ґульденів за завданий біль. Цю щилину між людською і божеською справедливістю виповнює маленька оловяна куля, яка рівняє сильнійшого з слабшим. Куля не є суддя, бо часто вона рішає про це несправедливо, але закон, і повага перед ним робить можливим, що брутальність і освіта можуть істнувати одна біля другої."

„Це також хиба товариства, що це є так," відповів Іван. „Це фальшиве почуття чести, яке диктує цей закон. Товариство не повинно булоб робити собі жадного особливого закону, але шанувати той, який написано однаково в книзі законів шляхетних і бідних. Не правда, коли тепер комусь в товаристві дадуть поличник і він не дістане збройного вдоволення, то товариство виключає його з свого осередка? Товариство мусілоби обернути цю засаду і виключати того, хто поповнив образу, тоді товариство булоб суддею а не дурна куля."

„Це все дуже гарно в теорії, милий друже; але прошу тебе уяви себе в становищі, в якім бувають примушені в той чи иньший спосіб, хопитися за зброю."

(Дальше буде).

К. Лавріновнч.

БОРОТЬБА ЗА СВІТЛО

Коли є де країна, щоби була забута Богом і людьми, так се тільки Полісся. В добу всесильного панування московського царату, тут жили й розвивалия поліцийні . посіпаки та чорносотенні попи, які грабували, дурили й затемняли так, як тільки самі хотіли, а сіра поліська маса терпіла та мовчала; будучи цілком глухою до того національного й соціяльного руху, який у той час торушив майже всією Україною. Як відгомон далеких дзвонів, доносився сюди шум аграрних заворушень на широдій Полтавщині, або завзятій Київщині, а тоді сіра поліська маса дивним гомоном гомоніла і не один Поліщук брав на плечі латану свитину й десятчану торбу з хлібом і так вибірався „на Вкраїну далеку", де — „життя, як життя і люди, як люди"... Одна частина таких мандрівників попадала до рук „бдітельної власті", а друга до „атцов духовнех" у Почаїві, де кожний з них робився невинною жертвою чорносотенного політиканства й повертався назад до свого села, вже яко член „Саюза Русскага Народа"... І, як се не є сумно, а иншої публичної організації, до часу Великої Війни, нам Поліщук не знав і не міг знати. Кооперативи, які тоді росли по всій Україні наче гриби в дощ, на Поліссі хиріли й загибали навіть тоді, коли їх закладало само Земство, бо годі було їм утриматися серед тієї безпросвітної темряви, котра панувала там...

Іронією долі був перший усміх сонця. Тоді саме, як усе Полісся стоном стонало від військових ураганів, які шаліли тут у всій своїй силі, в зруйнованих і знищених сірих поліських селах, в ролі перших просвітителів зявилися Галицькі Січові Стрільці, старанням яких було закладено скільканадцять українських народних шкіл, які були першими вогнищами світла й знання на сьому дикому первісному ґрунті. В сих властиво школах, темні Поліщуки вперше довідалися про т е,хто вони, — „чиїх батьків і чиї діти"... І коли прийшла Революція, а з нею і боротьба за Українську Державність, то Поліщуки хоч активної участи в тій боротьбі не брали, але готувалися до неї і коли тільки їх належно не було використано, винні тут ті керманичі, котрі не подбали про організацію поліської маси. Тому перший період боротьбо за Державність, під час Центральної Ради, пройшов тут мало помітно, чому значно перескоджав і самий фронт, але вже в часи Гетьманщини — Полісся заворушолися й першим його бажанням було-бажання світла.

В 1918 році у Берестї Литовському була заснована біля „синьої" брацької церкви українська вища початкова школа, яка зразу наповнилася дітьми тих, що поверталися з біженства. Але нетовго тяглася наука, бо з початком 1919 року прийшло до Берестя польське військо і школа була зачинена військовою владою. Пізнійш, „внімая гласу русскаво населенія", а передовсім — „славнозвісного" о. Стефана Жуковського (кандидата до сенату з листи ч. 22), польська влада милотиво дозволила продожувати в школі науку з такою умовою, щоб вона велася на „общепанятном русском язике", українські книжки та шкільне приладдя опинилися на горищі. „Істінно-русскіє люді", о. Жуковський і К-о тішилися з такої зміни і з часу захоплення школи почали українських дітей учити по московському, вибиваючи з дитячих голов охоту й любов до рідного слова. А ще не так давно, під чав виборів до Варшавського Сойму, ці самі людці були записалися в українські „патріоти" і доказали що околишне населення є „малорусо-русинсько-українське" і що воно розуміє українську мову краще, ніж російську, бо тоді навіть і сам о. Жуковський учив у школі „Закону Божого" по українськи. Однак, коли вибори провадили їх, сі пани різко змінили свої „переконання" й постаралися з української школи створити московську гімназію, бо діти, — як кажуть сі „педагоги", — „не панімают малорускаво наречія"... Але досить зайти на яку небудь дитячу вечірку в сю саму гімназію, як почуєте як українські діти співають українських пісень, або як чудово деклямують — (і то без усякої науки) — українські вірші, то брехня сих перевертнів стає страшною. Звичайно, тепер не всі діти в гімназії українці, бо український елемент походить головним чином з передмість Берестя та з Граївських, Київських і инших слобідок. Невелика кількість походить з українських сел. Доріжнеча та брак помешкань не дозволяють українському, бідному селянинові вчити своїх дітей у гімназії, та ще й приватній, де плата за навчання важка навіть для заможніх. Тому укр. елемент у гімназії помалу зменшувався, а російський, який походить з еміграції та із зрусіфікованної сільської інтелігенції, все збільшувався. На протязі останніх часів гімназії повними господарями стали виключно росіяне, які вовчим оком дивляться на українців. Педагогічний персональ майже весь складається з москалів. Коли до остатнього року вони ще як так дивилися на украінську справу, або вдавали, що не помічають її, то тепер, коли до педагогічної ради увійшов старий русібідатор проф., „рускаво язика" у Варшавськім університеті — Григорьев, то справа починає набирати більше гострого характеру.

Так, наприкл., у Бересю заснувалося українське Т-во „Просвіта", статут якого сієї весни затверджено поліським воєводою. Т-во ухвалило до Церковного Уряду з пропозицією віддати „Просвіті" — (звичайно за гроші) — будинок старої церкви, який стоїть поруч російської гімназії і в якім тепер міститься горілчана розливня. Церковний Уряд спочатку поставився до сієї пропозиції досить прихильно, але ітнування „Просвіти" прийшлось не да смаку „істінно-русскім" членам педагогічної ради гімназії. Проф. Г., й Ж., та ще кілька наших таки зрусіфікованих „земляків підійняли гвалт: — „Як так?!... Під боком „Просвта"?!... Це-ж, значить, „погубить русское дело!..) Погубить єдінственную русскую гімназію"... І почалася страшенна агітація проти „Просвтін", особливо тоді, коли побачили, що просвітяне справді стали братися за діло й розпочали ремонт будинку. Почали кричати, що помешкання для московської гімназії стало за тісне і що без нового будинку прийде кінець „русскому делу". Заворушилася чорна сотня. Скликаються збори за зборами, всюди говорять про „украінскую апасность" і то, на суто-українській землі...

На останніх зборах чорносотенців, які скликав директор гімназії, постановлено за всяку ціну: 1) зайняти будинок був. церкви під „русскую" гімназію (хоча всім відомо, що Церковний Уряд згодився віддати його „Просвіті" і 2) асіґнувати гроші на ремонт сього будинку. Цікаво, яке право мають пани чорносотенці з Кобрина, Камянця, Дрогичина, Домачева й инш., місточок розпоряджуватися будинком, який належить Берестейській брацькій церкві і яким можуть ропоряджатися тільки парафіяни сеї церкви.

„Просвіта" — ж не є ворогом гімназії, хоча б з тої уже причини, що в ній учаться українські діти. Гімназії потрібна заля, яку „Просвіта", одремонтувавши, не відмовилася-б давати ій для ужитку. Так ні, їм не мило що українська просвітня організація буди в них під боком. Треба щоб власником — (навіть не власником. а арендарем) — будинку були „істінно-русскіє люді." Тому дуже цікава друга ухвала тихже зборів проте, щоби звернутися до Міністерства Освіти з проханням прийняти „русскую гімназію" на державне утримання, а до Українського Соймового Клюбу з вимогою, щоби він подбав про це в Міністерстві. Влучно! З одного боку „дбалой украінцев!" — а з другого, — „будь ласка „подбайте!"... Коли директор зауважив, що тоді треба-б у гімназії завести „украінознавство", щоб українські посли радше згодилися „подбати", то один чорносотенець, звичайно, москаль, з обуренням сказав: „Как так?!... Ведь ми іх вибіралі!"... На це один українець спокійно відповів: „Ви вибирали Серебрянікова „істінно-русскаво"... До речі! Той, що казав, начеб то він вибрав укр., послів, з певностю можна сказати, — голосував коли не за москаля, та за ляха, бо росіяни в більшости голосували проти українського списку.

Варто-б памятати сім „істінно-русскім", що українські посли представниками українського працюючого, переважно, селянського люду а українське селянство на Поліссю зовсім не зацікавлене в інтнуванню „русской гімназії" в Берестї, бо селянство не вчить своїх дітей у сій гімназії. Селянські діти в ній одиниці. Отже платити податки для того, щоби з них та ще й на своїй землі утримати туінституцію, яка неслужить інтересам селянського Полісся, булоб національним злочином.

Українські посли передовсім повинні дбати про освіту українського населення, а не бувших російських чиновників та ще й украінофобів.

„Русское общество" мусить знати, що ґрунту для своєї русіфікаторської роботи на Поліссю воно не має, бо там нема московського населення, а є споконвічні господарі тої землі — українці.

Інакше, нічого дивуватися з тих симпатії до большевизму, якими тепер перенята більшість Поліського селянства, бо Радянська Україна не за морями і те, що українська школа є там самою певною, стало безперечним фактом.

Але, як сказав колись незабутній наш „землячок" Микола Гоголь, — „для дураков закон не пісан"... Не писаний він і для зрадників народу, які, незважаючи на своє відрубне становище, стараються всяково догодити новім владарям і допомагають їм нищити до краю ту країну, яка ще й досі не може вибитися з румовищ минулої Великої Війни...

Про те, як сі „істінно-русскіє люді" помагають Полякам руйнувати свої-ж православні церкви, знає все Полісся і заслужена кара напевне не забариться прийти до них, бо недаремно-ж зростає народне терпіння і зміцнюється його віра в свою святу правду! Минулі вибори до Варшавського Сойму свідчать про се як найкраще і торогам українського населення Полісся не вадила-б де яка поміркованість, а навіть — обережність...

м. Сарни, (на Волині). 6. серпня, 1923. р.

БЛАГОСЛОВЕНСТВО ДЛЯ ЛЮДСКОСТИ.

50-та річниця винаходу першої машинки до писання буде обходжена в Ilion, Herkimer Co., N. Y., 12-го вересня. Машинка до писання сталася так важним чинником в теперішнім життю, що трудно булоби вообразити собі теперішний світ без неї. Винаходець C. Latham Sholes з Milwaukee, Wis., котрий вмер в тім місті в р. 1890 в однім зі своїх послідних листів писав: „Без взгляду на се що я думав перше о вартости машини до писання, вона є явним благословенством для людскости, а передівсім для женщин". Ті самі слова можна пристосувати і до Трінера Гіркого Вина. Лікарство се є благословенством для людскости, а передівсім для женщин, які так часто терплять по причині злого апетиту, затвердження, газів в жолудку, болів голови, розстроєнне нервів, безсонности і инших симптомів жолудкових забурень. Однак є се велике і вірне лікарство для всіх — в кождім віку і стані, так як сказала пані Chollak, 767 Main St., Edwardsville, Pa.: „Трінера Гірке Вино є добре для молодих і старих, для хорих і здорових". Купуйте його у свого аптикара або доставці лікарств і майте його на поготівлю при надходячій зміні пори року.

